

Nr 1 • Februari 2014

LÄRORIK

En skrift för pedagogisk utveckling inom förskola och grundskola

Linköping
Där idéer blir verklighet

Går det bra för mej?

Din återkoppling till eleven gör skillnad

Alla drar åt samma håll

12

Dynamisk dialog i vardagen

6

Appar som ger ny frihet

8

Innehåll

- 3** Bjud in eleven i lärandet med rätt återkoppling
- 5** »En kick att höra hur observatörerna tänker!«
- 6** Ord på vägen
– Samtal i vardagen ger återkoppling direkt
- 8** Appar öppnar för individen
- 10** Nästan som på bio
– gör teknisksystem begripliga med egen film
- 12** Samma återkoppling i hela skolan – kvalitetsrecept
- 14** Demokrati – rena barnleken med lärplattan
- 16** Försöksballongen – notiser

LÄRORIK NR 1 • 2014

En skrift för pedagogisk utveckling inom förskola, grundskola och fritidshem i Linköpings kommun

Utgivare: Utbildningskontoret, Linköpings kommun

Redaktionsråd: Ros-Marie Johansson, Lennart Lundwall, Elisabeth Stärner, Mark Olson

Projektledare: Lennart Lundwall

e-post: larorik@linkoping.se

Skribenter: Bulle Davidsson, Zandra Erikshed

Foto: Jim Boistrup, Lennart Lundwall, Shutterstock, Anki Widh

Illustration: Shutterstock

Form och grafiskt original: Mark Olson

Tryck: Ringqvist Tryckeri AB, Norrköping

ISSN 2001-1253

Återkoppling ger kvalitet

Återkoppling behövs på alla nivåer i skolan. John Hatties forskning visar att det är en av de faktorer som kan påverka elevens lärande och studieresultat mest, något som även James Nottingham föreläst om för alla lärare i grundskolan i Linköpings kommun. Återkoppling är en viktig del av vårt kvalitetsarbete för att kunna utveckla arbetet i barngrupper och klassrum och på så sätt nå en högre målpuppfyllelse.

Sedan ett par år görs insynsbesök i Linköpings förskolor. Förskolorna gör en självvärdering utifrån bestämda variabler. Därefter görs ett insynsbesök av sakkunniga från utbildningskontoret tillsammans med förskollärare som särskilt utbildats för uppdraget. De är på förskolan under en dag för att se hur man arbetar. Deras bedömning återkopplas till den aktuella förskolan. Samma arbetssätt provas i fritidshem, grundskola och förskoleklass och målsättningen är att införa modellen även i grundskolan till hösten.

Resultaten ska bli synliga för alla – för elever, föräldrar, lärare, skolledare och politiker. Därför måste de sammanställas på ett systematiskt sätt. Då kan man se vad som fungerar bra och vad vi behöver jobba mer med. Det är en uppgift för bland andra våra fem kvalitetskoordinatorer som arbetar med återkoppling på skol- och rektorsnivå. Våra politiker i barn- och ungdomsnämnden behöver återkoppling av dessa resultat i förskola och skola för att kunna ta bra beslut om olika utvecklingsinsatser och stöd till verksamheten.

Skolan är mitt i samhället. Därför ska vi ha återkoppling inte bara individuellt, i organisationen och gentemot barn- och ungdomsnämnden, utan även till föräldrar och andra intresserade. Vi blir allt bättre på att lägga upp resultat på kommunens hemsida. Redan idag finns resultatet av attitydundersökningen där och framöver ska det även finnas en sida där man kan jämföra olika skolors resultat. Varje förskola och skola ska därutöver lägga sammanfattning av sin kvalitetsrapport på sin hemsida. Återkoppling är en förutsättning för att varje elev och varje vuxen som arbetar i och med skolan, tillsammans ska bygga en skola med god kvalitet och så bra resultat som möjligt.

Sätten är många, som du kommer att se i detta nummer av Lärarik.

Lars Rejdell Barn- och ungdomschef

UTVECKLA ANALYSERA

DÖMA FÖRDÖMA

BEDÖMNING

Jag vill inte.
Jag kan inte.
Jag vågar inte.

Jag vill!
Jag kan!
Jag vågar!

Modell for bedömningars och återkopplingars konsekvenser för eleven (baserad på Pettersson, 2005).

AHA!

Bjud in eleven i lärandet med rätt återkoppling

I klassrummets vardag pågår ständiga återkopplingar mellan lärare och elev. Inom bedömningsforskningen ser vi återkommande rapporter som belyser hur angeläget det är att uppmärksamma och utveckla de återkopplingar vi som lärare ger våra elever, och också hur elever ger återkopplingar till varandra.

Aterkoppling kan definieras som information som någon, i det här fallet en elev eller en lärare, kommunicerar om en elevs visade lärande eller om undervisningen. En

inspirationskälla för mig i mitt forskningsarbete är John Hattie (Hattie & Timperley, 2007).

Som jag ser det så återspeglar återkopplingar bedömningar. En lärare som

till exempel går runt och ger stöd till elever som arbetar med problemlösning i matematik gör bedömningar mitt i farten. För eleven kan dessa bedömningar bli synliga genom lärarens återkoppling. ►

Syfte – att minska gapet

mellan nuvarande
förståelser/prestationer
och önskade mål

Så kan gapet kan minskas

Elever

- Ökar ansträngningarna och använder mer effektiva strategier

- Överger eller sänker målen, alternativt gör dem otydliga

Lärare

- Tillhandahåller lämpliga utmaningar och specifika mål
- Stötta eleverna att klara dessa genom effektiva lärandestrategier och återkopplingar

Effektiv återkoppling svarar på tre frågor

- 1 Vart är jag på väg?**
Målinriktad återkoppling – *Feed Up*
- 2 Hur går det för mig?**
Återkoppling – *Feed Back*
- 3 Nästa steg?**
Framåtkoppling – *Feed Forward*

En modell för återkoppling som ökar det synliga lärandet (Baserat på Hattie & Timperley, 2007, s. 87, egen översättning).

- Om läraren säger "Bra jobbat. Det var rätt svar" visar detta att hon/han har bedömt hur eleverna har jobbat i allmänhet och att elevernas svar stämmer med det som hon uppfattar som problemets riktiga svar.

Med sin återkoppling riktar läraren därmed uppmärksamheten mot vissa aspekter av undervisningen i ämnet. En annan återkoppling än den ovan skulle kunna vara: "Okej, då vet jag att ni är överens om vad svaret på frågan är. Nu är jag nyfiken på hur ni kom fram till ert svar". Samtidigt tittar läraren på elevernas anteckningar. Här riktar inte läraren sin uppmärksamhet endast mot det rätta svaret, utan också mot processen fram mot svaret. Därmed riktar läraren också elevernas uppmärksamhet mot förmågor i matematik.

I den fortsatta kommunikationen mellan lärarna och eleverna kan eleverna bjudas in i att engagera sig i förmågor som kommunikation, resonemang och problemlösning i matematik, medan återkopplingen om endast det rätta svaret inte alls ger samma möjligheter för eleverna.

Återkopplingar är alltså en viktig del i det som kan kallas "Bedömning för lärande", det vill säga det som många kallar formativ bedömning. Som jag och flera andra forskare ser det så påverkar all bedömning som sker elevers möjligheter att engagera sig och att lära ett ämnesinnehåll. Ibland är det på ett sätt som är gynnande, men ibland är det snarare så att eleven inte bjuds in i lärandet genom bedömningen. Man skulle kunna säga att all bedömning med dess återkopplingar är med och formar elevernas möjligheter till engagemang och lärande. All bedömning är med andra ord formativ, men på gott eller ont (Torrance & Pryor, 1998). Petterssons modell (2005) på föregående sida illustrerar hur återkopplingar kan ha olika konsekvenser för en elev.

Det vi kan se i figuren är att om bedömningen och återkopplingen utformas som en dom så är en trolig konsekvens att eleven upplever en känsla av att inte kunna, vilja och våga. Om återkopplingen i stället handlar om vilket kunnande som eleven har visat och vad lärandet och undervisningen ska inriktas på framöver, så kan den snarare bli positivt framåtriktad.

Hattie och Timperley (2007) presenterar en modell för återkoppling som är en sammanställning av en litteraturgenomgång av hur elevers prestationer påverkas av olika sorters återkopplingar.

Som vi kan se av figuren ovan så använder sig författarna av tre återkopplingsteman: målinriktad återkoppling *feed up*, återkoppling *feed back* och "framåtkoppling" *feed forward* (se också

MERSMAK Om återkoppling i skolan

Björklund Boistrup, L. (2013). *Bedömning i matematik pågår! För elevers engagemang och lärande*. Stockholm: Liber.
Hattie, J., & Timperley, H. (2007). *The power of feedback*. I Review of Educational Research March 2007, 77(1), 81–112.
Pettersson, A. (2005). *Bedömning – varför, vad och varhän?*. I L. Lindström & V. Lindberg

(Red.), *Pedagogisk bedömning: Om att dokumentera, bedöma och utveckla kunskap* (sid 31–42). Stockholm, Sweden: HLS Förlag.
Torrance, H., & Pryor J. (1998). *Investigating formative assessment. Teaching, learning and assessment in the classroom*. Buckingham, UK: Open University Press.

Lärande sker på fyra nivåer

Uppgiftsnivå

Hur väl uppgifterna förstås/genomförs

Processnivå

Den huvudsakliga process som krävs för att förstå/genomföra uppgiften

Självregleringsnivå

Övervakande av det egna lärandet och dess inriktning samt reglerande handlingar

Personnivå

Personinriktade värderingar och känslouttryck (oftast positiva) om lärandet

Björklund Boistrup, 2013). Författarna beskriver att i modellen så kan dessa frågor ske på fyra nivåer: **uppgift task**, **process process**, **självreglerande self-regulation** och/eller eleven **själv self**.

Deras studie visar att de nivåer för återkoppling som främst gynnar elevers lärande är **process** och **självreglerande**. I detta nummer av Lärorik kommer vi att få inblick i hur lärare och pedagoger arbetar för att återkopplingarna ska vara ett stöd för elevernas lärande. Då kan vi också lägga märke till hur det ofta är just processer som fokuseras och hur eleverna också inbjuds att ge återkopplingar i klassrummets arbete.

Lisa Björklund Boistrup

Postdoktor vid Linköpings universitet

KORTINTERVJU:

Lillemor Andersson, förskolechef i Skäggetorp

"En kick att höra hur observatörerna tänker!"

Arbetet med insynsbesök på kommunens förskolor har gått in på sitt tredje år, snart har varje förskola haft besök.

Men det stora jobbet sker efter att observatörerna har åkt.

Syftet med insynsbesök är att sprida lärdomar mellan enheter i kommunen och få en hög och likvärdig kvalitet mellan förskolorna. Efter att förskolans pedagoger gjort en självvärdering kommer observatörerna ut till förskolan. Dagen efter träffas observatörer, pedagoger och ledning för att jämföra sina intryck.

– Det är en pedagogisk diskussion. Observatörerna är väldigt duktiga och ger alltid konkret feedback, vi har mycket glädje av att höra hur de tänker. Vi får också tillfälle att fråga "hur menar ni nu" eller "såg ni det här som vi försökte visa?", säger Lillemor Andersson, förskolechef i Skäggetorp.

Även föräldrarnas uppfattningar vägs in, hämtade från årets attitydundersökning och en handlingsplan tas fram. Därefter tar det stora arbetet vid, att implementera förbättringsåtgärder utifrån observationerna.

– Syftet är att gå från "bra till bättre". Tillsammans med observatörerna väljer vi ut prioriterade områden att jobba mer med.

Var fjärde vecka möts arbetslagen för att utvärdera arbetet och förskolan skriver löpande en kvalitetsrapport. Ett år senare följer utbildningskontoret upp hur arbetet har gått.

De förskolor som Lillemor ansvarar för är placerade i ett mångkulturellt område, med många olika modersmål representerade. Språkutveckling är därför högt prioriterat.

– Språket är grunden för att förstå och ta in kunskap. Målet är att ge barnen så många svenska ord och begrepp som möjligt.

Men vid ett av de senaste insynsbesöken gjorde observatörerna en iakttagelse hon inte hade väntat sig.

– Vi tycker att vi jobbar med att utveckla språket vid såväl blöjbyte som vid pedagogiska aktiviteter och att vi har rutiner uppsatta i varje hörn. Men vid besöket var halva den ordinarie personalstyrkan sjuka och ersatta med vikarier.

Det gjorde att observatörerna inte såg det pedagogiska språkutvecklingsarbetet.

– Även om vi jobbar aktivt med språkområdet är det ju så här tätt som tätt. Då kan vi inte leva upp till våra ambitioner.

Sedan dess omfamnar handlingsplanen även att informera vikarier om förskolans fokus på ett kort och effektivt sätt.

"Syftet är att gå från bra till bättre"

ORD PÅ VÄGEN

Samtal i vardagen ger återkoppling direkt

”Jag jobbar mycket med att utveckla återkopplingen med eleverna.”
Språkläraren Karolina Fagés Bergh föredrar utvärdering framför prov
och en ständig dialog som komplement till utvecklingssamtalet.

Många lärare upplever att de har ont om tid. Jag tror att vi måste flytta en större del av vårt arbete till klassrummet, resultaten blir bättre när vi resonerar med eleverna.

Att få självgående elever som tar eget ansvar för sitt lärande är målet för spansk- och engelskläraren **Karolina Fagés Bergh** på Kungsbergsskolan. Vägen dit går inte genom att göra det så lätt som möjligt för dem, tvärtom. Karolina tror på ett deduktivt förhållningssätt, där eleverna får gå utanför sin bekvämlighetszon.

– Att curla gör dem bara understimulerade. Jag har alltid haft som ambition att hjälpa eleverna möta verkligheten. Det gör inget om de kör fast, så länge det är inom rimliga gränser för vad de kan lösa.

Det var när Karolina läste om Nottinghams tankar om att ge eleverna receptet på kunskap och om Hatties betoning av återkoppling som hon hittade sin väg i den pedagogiska djungeln.

– Deras teorier är inte okontroversiella men jag kände direkt, ”så här vill jag jobba!” Återkoppling hjälper eleverna att förstå hur de lär sig, att bena ut vad som är viktigt och vad som är nästa steg just för dem.

I skolans värld för ordet återkoppling tankarna till utvecklingssamtal, men Karolina vill hellre lyfta fram de mer vardagliga sätten att ge eleverna feedback.

”Hjälper eleverna att förstå hur de lär sig och att bena ut vad som är viktigt.

– Det mesta sker ju i vardagen, inte en gång per termin. Jag lägger mycket tid på att utveckla dialogen med mina elever.

Med jämna mellanrum försöker Karolina ha muntliga samtal med varje elev om var de är och vart de är på väg. När verkligheten lägger krokben för ambitionen gör hon det istället skriftligt. Det resonerande samtalet är hennes verktyg.

– När en elev vill höja sig frågar jag vad hon eller han tycker är lätt och svårt, för att tillsammans med dem bena ut vad de behöver lägga kraft på. Jag hjälper dem att sortera och prioritera för att göra undervisningen så individanpassad som möjligt.

Samma metod används när en elev har fastnat.

– Då försöker vi resonera oss fram till vad problemet är, det är roligt när vi hittar det ihop. Till slut känner de sig själva så väl att de efter en genomgång kan säga, ”Jag gör så här istället. Det funkar bäst för mig, du vet”. Det är ju dit man vill komma. Det lättar arbetsbördan för mig, men det kräver regelbundna samtal.

Upplägget på sina lektioner liknar hon vid en vetenskaplig artikel.

– Jag börjar med en kort, tydlig och intresseväckande inledning, sedan går jag in på fakta om hur det hela hänger ihop. Efter det kommer laborationsdelen och till sist konklusionen, vad har vi lärt oss och vad är nästa steg?

Inför ett nytt område ger Karolina eleverna en planering över vad hon vill att de ska lära sig och hur de kommer att testas. När det är dags för prov, åker planeringen fram igen och eleverna får göra en diagnos på vad de tycker att de har lärt sig. De får även feedback från Karolina.

För att klara provet, som Karolina hellre kallar för utvärdering, har eleverna två chanser med en veckas mellanrum. Till sist får alla elever en slutuppgift som koncentrerar sig på huvudmålet, den kunskap som läroplanen efterfrågar.

– Kunskapen blir meningsfull för dem när de förstår kopplingen till läroplanen och för min del blir det lättare att sätta betyg. Upplägget gör det även tydligt för dem vad jag förväntar mig och många säger att det är skönt med en chans till, ”då är det inte kört!”

Finns det inte en risk att eleverna utnyttjar att de får flera chanser?

– Jag var också rädd för det i början. Men eftersom de vet att jag inte ger mig, att de är tvingade att fortsätta försöka, tar de ansvar för sitt lärande. De förstår att det är till för att de ska lära sig så mycket som möjligt.

Appar öppnar för individen

Det är samling i Slestadsskolans träningsklass ett till fem. På tavlan har läraren Josefin Wallin projicerat ett schema från sin iPad. Hon och eleverna går tillsammans igenom vad som ska hända under dagen.

Först handlar det om veckodagarna, som har olika färg. Nu är det måndag, den är grön. Hon tar måndagslappen och fäster den på tavlan. Sist vi sågs var det... fredag! Ja just det!

Eleverna har redan haft gympa, fruktstund och rast, vilket de bockar av på tavlan. Nu är det samling och sen ska de ta fram sina "paddor".

Josefin berättar att eleverna har var sin iPad och det är alltid populärt att använda dem.

– Det finns många bra program för våra elever. Ofta är de uppbyggda som spel, och gränserna mellan lek och arbete suddas ut.

De sex eleverna i Josefin Wallins klass befinner sig på väldigt olika nivåer när det gäller lärande. Genom att de har var sin iPad kan de arbeta utifrån sina egna förmågor och behöver inte känna sig sämre än någon annan eller bli uttråkade av att vänta in andra.

– Våra elever jobbar självständigt med det som de behöver träna på. Här har vi också fördelen att vara flera vuxna, vilket gör det möjligt att ge eleverna direkt återkoppling hela tiden. Förutom att programmet som eleven arbetar med ger en positiv respons när det blir rätt så kan den vuxne också uppmuntra och leda framåt när det behövs.

Att "paddorna" är populära går inte att ta miste på. Casper håller på att lära sig läsa och räkna, och det går fantastiskt bra. Han jobbar med Bitsboard, en app

där man kan skapa uppgifter som är direkt anpassade för eleven.

– Vi som håller på med det här delar med oss via nätet, berättar Josefin. Det finns så mycket. Jag är med i en facebookgrupp där vi tipsar varandra och hjälps åt att utveckla vår undervisning. *Appar för särskolan* är en öppen grupp där vem som helst kan gå in och titta.

Ett exempel från fb-gruppen:

Hej! Söker app till iPad för att lära elev i särskola klockan, gärna med separat för kvart i / kvart över. Tack på förhand.

Svaren droppar in. Inom loppet av ett par timmar finns det flera användbara förslag. Någon har goda erfarenheter av Niki Time, en annan har testat Moji Klockis.

Här kan man tala om direkt återkoppling mellan särskolepedagoger över hela landet.

En annan kanal för återkoppling lärare emellan är särskolans lärspridare som delger kunskap om arbetsmetoder och erfarenheter. På Slestadsskolan är det Josefins kollega **Eva Bröthlin Carlsson** som är lärspridare.

Men nu ska vi tillbaka till klassrummet. Casper skrattar glatt när han stavat rätt, och Harry, hans bästa kompis, arbetar med appen Färgmonstret för att lära sig färger och sortering. Så berättar Josefin att de har gjort filmer med hjälp av sina iPads. Dem vill de gärna visa!

Pojkarnas filmer handlar om olika saker som de gjort i skolan. Bland annat var de med på en innebandydag och då fick de åka i LHC-bussen. Till filmen har de gjort kommentarer tillsammans med en vuxen.

De vill gärna göra fler filmer. Det är stimulerande att sätta ihop dem och kul att titta på i efterhand. Bilder från olika aktiviteter som de tagit med iPad kan de skriva ut och sätta upp i klassrummet, och ibland tar de hem sin padda och visar föräldrarna vad de gjort i skolan.

För Josefin Wallin, som här har sin första tjänst som lärare, är detta arbetssätt perfekt.

– Det ger möjlighet till individuell anpassning, direkt återkoppling och dokumentation och det finns mängder av program och appar att tillgå. Det gäller att hitta det som passar just våra elever.

MERSMAK Visible Learning

www.skolappar.nu
www.pappasappar.se
www.kunskapsplattan.se

Casper Björk är glad – både på filmen och när han ser den. **Pernilla Jacobsson** är med.

Titta, där är du med pilatesbollen! **Harry Hellqvist** och hans lärare **Josefin Wallin** tittar på hans film och minns tillsammans.

Lena Karlsson, bibliotekarie och viktig extra resurs på tekniklektionerna, leder eleverna rätt i Fronter så att allt sparas i deras dagböcker.

Delsystem

Anna Pettersson, tekniklärare som inte är rädd för kaos i starten. Hon vet att det blir bra till slut.

William Marksén i 9B: Att göra film om internet var svårare än jag hade trott, men värt all tid det tog!

Alex Csavdari i 9B: Det svåra var att få allt i ordning och att träna in våra manus till filmen.

> Angränsande system

NÄSTAN SOM PÅ BIO

Gör teknisksystem begripliga med egen film

I datasalen på Ånestadsskolan sitter halva 9A och planerar arbeten om STS – Stora tekniska system, i detta fall fjärrvärme. De har nio femtio-minuterslektioner på sig att med ljud och bild och eventuellt lite text beskriva hur komponenter och delsystem samverkar i fjärrvärmesystemet i Linköping. Det gäller att inte fastna i detaljer utan fokusera på helheten, står det i teknikläraren Anna Petterssons instruktioner som var och en har framför sig bredvid datorn.

Det ska bli en film eller en presentation i PowerPoint. För att komma dit måste eleverna göra en ordentlig planering. Både den och arbetet som växer fram sparas i vars och ens dagbok i Fronter, där Anna kan gå in och ge återkoppling kontinuerligt.

– Men jag pratar mycket med dem också, säger Anna. Ibland jagar jag elever ända in i matsalen för att peppa dem!

Vissa sitter rätt frågande framför sina skärmar. Vad är fjärrvärme? Har vi fjärrvärme där jag bor?

Lena Karlsson är fokusbibliotekarie på skolan och deltar i planeringen och lektionerna. Med små verbala puffar får hon igång de osäkra att hitta vägar till information.

– Lena är en förutsättning för att vi ska kunna jobba så här, säger Anna. Jag har halva klassen här i datasalen längst upp i huset och den andra halvan sitter och programmerar i tekniksalen längst ned, längst bort.

Det blir en hel del spring emellan för teknikläraren, och hon är medveten om att ämnet inte är lätt. Eleverna måste göra väldigt mycket efterforskningar. Och de får inte låna bilder och texter från nätet. Antingen ska de ta foton eller film själva, eller teckna om de vill det.

Förra terminen var det 9B som jobbade med STS. Lärarik träffar **William Marksén** och **Alex Csavdari** från den klassen. De valde att göra en film om in-

ternet, ett gigantiskt tekniskt system. De tyckte först att hela projektet verkade jobbigt, men så började de få idéer och skriva manus, som de lade in i dagboken på Fronter. Där fick de synpunkter från Anna och kunde ställa frågor.

– Vi lärde oss mycket, säger Alex.

– Det var svårare än vi trodde, medger William.

Vad var det de lärde sig på den här uppgiften? De räknar upp några saker.

– Att samla fakta, formulera oss, tala tydligt, behärska filmning och redigering, och att man måste styra upp sitt arbete för att få resultat.

På filmen står Alexander och William i en studio och berättar ledigt om internet ur olika aspekter. "Slasken", det vill säga alla sparade bortklippa situationer, vittnar om att det blev många stakningar och fniss innan allt satt som det skulle.

Anna tycker att det här sättet att redovisa ger så mycket mer än det vanliga arbetssättet med rapporter i pappersform. Eleverna lär sig massor om ämnet, men också om allt runt omkring som utvecklar deras teknikkunskande.

Grabbarna hade stort stöd av Annas återkoppling i dagboken. Att den ligger kvar hela tiden är också bra, menar de. Varje lektion och alla synpunkter ligger kvar. Hur tänkte vi då? Kanske vi ska ta upp den tråden igen?

De tycker också att det var kul att jobba så här och värt all extra tid de lade ner. Det blev till exempel en hel lördag med redigering.

– Att göra film eller PowerPoint är ett redovisningssätt som passar alla, menar **Anna Pettersson**. Vissa har svårare för att skriva och detta kan kännas lättare för dem. Samtidigt ser jag det som en förberedelse för projektarbete på gymnasiet.

Lena Karlsson verkar vara en guldgruva för vetgiriga elever. Hon är också mycket road av att kunna peppa eleverna både när det gäller innehåll och teknik. Det handlar både om var man hittar information och hur man sparar i Fronter. Att datasalen ligger vägg i vägg med skolbiblioteket är en fördel.

– Jag har haft en liknande uppgift inom biologi för sjuor och i historia för sexor, men den här är störst i form av samarbete och planering, berättar hon.

För oss besökare i datasalen, där lektionstiden börjar rinna ut, blir det tydligt vad Anna Pettersson sa i början:

– Eleverna har olika ambitionsnivå, och det är kaos i början eftersom de inte är vana vid att arbeta så här. Men ur detta kaos växer det fram jättefina filmer och PP-presentationer. ■

kompisbedömningar * långsiktiga

Olika lärare, olika elever men samma återkoppling

Återkoppling är en viktig del i det kvalitetsarbete som bedrivs på Folkungaskolan, som var nominerad till utmärkelsen Bästa skola 2013. Utmärkelsen delas ut av SIQ – Institutet för kvalitetsutveckling.

– Nu blev det inget pris, men det är inte det viktiga, säger lärarna Karin Uhrberg och Jessica Wågh.

Karin och Jessica berättar att de möter utmaningar och upplever entusiasm i arbetet med Folkungaskolans Pedagogiska Planering, FPP. Den har de jobbat hårt med sedan 2010, och grunden är att eleverna vet vad det är som de får återkoppling på.

– Man kan inte bara säga ”Bra jobbat!”, det är alldeles för vagt, säger **Jessica Wågh**. Vi måste precisera. Hur är nu läget, vad är målet och hur ska eleven nå dit. Hela skolan ska arbeta likadant. Återkopplingen ska ha samma struktur och samma grund, så att eleverna känner igen sig vilken lärare de än möter.

Karin Uhrberg säger att det handlar om att göra läroplanen levande för eleverna i deras vardag, att läraren ska hjälpa

eleven att förstå den och tolka den. Hon brukar visa sin FPP för eleverna innan den är klar och diskutera med dem, till exempel om vilka examinationsformer de ska ha för olika moment. Karin undervisar i årskurserna fyra till sex.

– På lektionen talar vi om målet för dagen och hur det ingår i det långsiktiga målet. Då förstår eleverna vad vi ska fokusera på just då. Jessica brukar skriva upp målet på tavlan.

FPP pågår en viss period. När det närmar sig slutet gör eleverna en självskattning. Hur har det gått, kommer de att nå målet eller ej, vad ska de göra för att nå ända fram? För den som halkat efter innebär det en chans att ta igen och verktyg att klara det.

mål * självskattning * nästa steg...

oppling – skolans eget recept på kvalitet

” I personalrummet handlar samtalen numera om allt spännande som sker inom skolan.

Eleverna får ibland också göra kompisbedömningar. Karin och Jessica tycker att eleverna är väldigt justa mot varandra. Deras frågor inför en kamrats redovisning i svenska kan vara: Förstår man vad hen vill säga? Finns det beskrivande ord? Vad kan bli bättre?

– Sjänt här kan elva-tolvåringar klura mycket på, säger Karin.

Eleverna är mycket medvetna om sitt lärande, tycker Jessica. De kräver mycket av oss, de talar om hur det är i klassrummet och de vågar tycka och tänka. Det är ett bevis på att vi jobbar på rätt sätt, men det ställer också högre krav på oss än förr.

I fyran till sexan har varje elev en pärm med en flik för varje ämne. De äldre eleverna har en digital pärm i Fronter. Här finns alla planeringar, examinationer, självskattningar, återkopplingar och bedömningar. På så sätt kan de följa sitt skolarbete, sina mål och hur de har arbetat för att nå dem. Och alltid finns där ett nästa steg. Nya mål, nya utmaningar.

Karin minns hur det lät i personalrummet när hon började som lärare på 1980-talet:

– Det var mycket prat om de egna barnen, om recept och tv-program. Nu handlar det mer om pedagogik. Det händer spännande saker inom skolan, och vi har så mycket att diskutera.

Parallellt med återkopplingen till eleverna arbetar lärarna med sitt eget lärande. De går in på varandras lektioner, lyssnar och följer upp med diskussion sinsemellan. Och målet för grundskolans arbetslag är att alla under denna termin ska läsa **John Hatties** bok Synligt lärande för lärare.

– Det är vår stora utmaning att göra det synligt vad vi håller på med, framför allt för eleverna men också för varandra och föräldrarna, säger Jessica Wågh. ■

Demokrati rena barnleken med lärplattan

Klick! Femåriga Ellen Fröjd tar en bild av dramat vid legoborgen. Prinsen har precis räddat prinsessan från riddarens grepp och huset nedanför kommer snart att ramas av en lastbil. Barnen springer fram och flyttar varje aktör en centimeter var.

– Akta er lite, nu trycker jag igen! ropar Ellen. Klick!

Mersmak Stop motion-filmer

Fler inspirerande stop motion-filmer finns på Youtube. Sök på Rymdreglage och filmerna 8 bit trip eller Insert Coin.

Vill du se hur förskolan Ekens film blev? Sök på *eken3* på YouTube.

»När alla barn har blivit tilldelade en aktör är det dags för inspelning.«

På förskolan Eken i Brokind gör barnen egna stop motion-filmer med hjälp av en iPad. Tekniken innebär att man sätter ihop en serie stillbilder som vid en snabb visning lurar ögat att föremålen rör sig.

Men syftet med filmskapandet är mycket större än så. Det är ett verktyg för demokrati.

– Förskolor i Sverige håller en hög kvalitet och är väldigt ambitiösa. Men det blir så mycket bättre om det man gör med barnen har ett medvetet mål. På Eken fokuserar vi mycket på demokrati, säger förskolläraren **Kim Dahlberg**.

Han är den drivande kraften bakom iPadanvändandet och filmskapandet på förskolan.

– Det står så fint om demokrati i läroplanen, men det kan vara svårt att få in i verksamheten på ett naturligt sätt. Att arbeta så här är det närmaste demokrati vi kan komma i vardagen. Alla får vara med och bestämma och vi gör allt tillsammans, säger Kim.

Varje film börjar med en planeringsfas där barnen får bestämma vilka som ska agera i filmen och vad den ska handla om. När huvuddragen i handlingen är klar ritar de upp en storyboard, så att alla har ett hum om vart handlingen är på väg.

– Genom det får de fundera på vart de vill med filmen och hur de ska ta sig dit. Man skulle kunna kalla det målstyrd konstruktionslek.

När kulissen är uppbyggd och alla barn har blivit tilldelade en aktör är det dags för inspelning. Massor av bilder tas, med små variationer i varje sekvens.

– Filmerna tar tid att spela in och fyra-åringarna blir ofta rastlösa. De får öva sig i tålmod, belöningen får de efteråt när de ser hur bra det blev.

Det är även då den viktigaste delen av processen kommer in, reflektionen.

– Det är den som ger mest resultat, när

de blir påmind om ”Just det, det var så vi gjorde! Nästa gång vill jag göra så här, hur gör jag det?” Vi kan försöka inspirera dem till att resonera, men det är barnens egna reflektioner som är det viktiga.

Kim tar fram en av förskolans fyra paddor och visar de första filmerna barnen producerade.

I den första passerar en lastbil mot en grå bakgrund. I nästa film har lastbilen fått sällskap av två bilar som försöker undvika att krocka med varandra. För varje film läggs nya moment till. Ibland skildrar filmerna sådant som barnen har gjort på lovet, som att åka Gotlandsfärja och få motorstopp.

– I dag blev det två parallella handlingar. De yngsta ville gärna ha med prinsen, prinsessan och riddaren, medan de äldre barnen ville köra med bilar. Det är viktigt att alla är överens.

Utöver att barnen genom filmerna lär sig demokrati, att sträva mot ett mål, reflektion och tålmod, ger de även fler facetter till deras kreativitet.

– Barnen blir kanske inga Steven Spielberg av detta, men de får ytterligare ett sätt att uttrycka sig på. För en del barn är det lättare att göra en film än att rita en historia på papper.

Kim rekommenderar alla förskolor som tänker börja med Ipad att införskaffa minst två per avdelning. En för

barnen och en för de vuxna att dokumentera barnen med. På Eken har man fyra paddor, varav en kallas för ”Barnens dokumentation”. Med den får barnen ta bilder av sin egen vardag.

– Sen sätter vi upp den på ett stativ i hallen, där ett bildspel får rulla för föräldrarna när de kommer för att hämta. På det sättet kan barnen berätta om sin dag, det blir en naturlig återkoppling och reflektion för dem.

Barnen får även regelbundet i uppdrag att med paddans hjälp fotografera sådant de tycker om, både på förskolan och i hemmet. Bilderna används sedan som grund i utvecklingssamtalen.

– De får knäppa så mycket de vill, sedan sällar vi tillsammans med barnen och väljer ut de fem-tio bästa bilderna som sätts in i barnets pärm. Genom dem får föräldrarna en feeling av hur de har det på förskolan.

Vid borgen har dramat nått klimax och det är dags att ta den sista bilden.

– Har alla flyttats så vi kan ta bilden? frågar Kim.

– Prinsessan och prinsen måste ju också flyttas! ropar femåriga Isold Pettersson och ser till att huvudpersonerna tar sig till säkerheten på borgens tak.

En stund senare är alla samlade i soffan, det är filmtajm och Kim håller upp paddan så att alla kan se hur prinsessan blir attackerad av riddaren, hur prinsen kommer till undsättning och puttar riddaren från tornet. Riddaren faller och ramlar rakt igenom taket på huset under borgen, samma hus som just har blivit rammat av en lastbil. Vid sidan av borgen åker Sigges skateboardåkare planlöst förbi, till synes brydd av dramatiken. Prinsen och prinsessan tar sig till säkerhet, redo att från och med nu leva lyckliga i alla sina dagar.

– Kim! Jag vill att du ska lägga in det på youtube, så mamma och pappa kan se vad vi har gjort!

Marsipan och mumsiga bokstäver när nya SkolArena firas

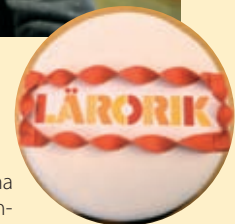
I december öppnade många elever luckor i den interaktiva julkalendern på Linköpings lärorika webbplats, linkoping.skolarena.se. Bland de som deltog fanns chansen att vinna

tårta som LÄRORIK bjöd på. Vinnare i tårttävlingen blev klass 5A på Nygårdsskolan.

Tårtan var mumsig och bokstäverna ätbara.

I slutet av mars

kommer Skolarena med en ny utformning på webbplatsen.

Skolbibliotek i världsklass

Linköping har nu två Skolbibliotek i världsklass: Hjulbro skolan och i år även Änggårdsskolan. Båda skolorna har fått utmärkelsen för 2014 och det är andra året i rad för Hjulbro skolan. Priset delas ut av akademikerfacket DIK med syfte att lyfta fram goda exempel på skolbibliotek, där verksamheten är en tydlig del av skolans pedagogiska funktion och där skolläring och övrig pedagogisk personal samverkar kring elevernas lärande för att stärka deras läsförmåga och digitala kompetens.

Läs mer på dik.se

Sök på skolbibliotek i världsklass.

Regeringsbeslut om Läsllyftet

I höst startar Skolverket upp en fortbildning för lärare i läs- och skrivutveckling där fokus ligger på det kollegiala lärandet.

Målet för insatserna är att ge lärare vetenskapligt väl underbyggda metoder och beprövade arbetssätt för att utveckla elevernas läs- och skrivförmåga. Syftet är att förbättra elevernas läsförståelse och skrivförmåga. Insatserna fokuserar på olika lässtrategier som stödjer såväl den tidiga som den mer komplexa och språkligt avancerade läsförståelsen och läsfärdigheten.

Målgruppen för insatserna är i första hand svensklärare i den obligatoriska skolan men även lärare i förskoleklass omfattas.

En särskild webbplats kommer att utvecklas för fortbildningen. På webbplatsen finns det relevant, forskningsbaserat stödmaterial i form av bland annat olika språk- och läsutvecklingsdidaktiska utbildningsmoduler. Stödmaterialen är indelat i till exempel förskoleklass-årskurs 3 och årskurs 4-6. Stödmaterial ska också utformas för att stimulera barns språkutveckling i förskolan och då med fokus på att utveckla barns intresse för texter, bilder och skriftspråk. Det kommer också att finnas stödmaterial för personal som arbetar i skolbiblioteken.

